

ЛЕКЦІЯ-ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ЯК ФОРМА АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ

Тетяна Деркач,
к.е.н, завідувач економічного відділення
Олексій Деркач, викладач
ВСП "Агротехнічний коледж Уманського національного
університету садівництва"

Лекція-візуалізація є важливим елементом в арсеналі сучасного педагога, яка дозволяє інтенсифікувати діяльність суб'єктів навчання.

Зміна пріоритетів та соціальних цінностей в сучасному суспільстві, невпинне просування ІТ-технологій, поступове зростання обсягу і якості інформації провокує переорієнтацію стратегії та тактики підготовки фахівців економічних спеціальностей, змушує до пошуку нових методів та прийомів навчання. Особливістю багатьох дисциплін професійного циклу є постійна потреба у великій кількості теоретичної інформації, яка базується на нормативних актах, законах, інструкціях, що є дуже важким для сприйняття. Тому завдання викладача полягає не лише у тому, щоб донести її до студента, а й в тому щоб якомога більше матеріалу студенти зрозуміли та запам'ятали.

Важливо, щоб подання теоретичного матеріалу не перетворювалось у монотонне зачитування його викладачем та пасивне записування чи прослуховування з боку студентів. Активізація розумової діяльності студентів на заняттях, як вважають зарубіжні вчені, досягається багатьма засобами: через міжособистісні контакти, інтенсифікацію уваги, спрямований вплив на групові

інтереси, авторитет, а останніми роками і через психологічні особливості наочних і технічних засобів навчання [1]. А сучасний науково-технічний прогрес, інформаційно-комунікаційні технології дають змогу зробити процес навчання не примусовим, а цікавим і результативним.

Переважно навчання у освітніх закладах I–II рівнів акредитації здійснюється за лекційно-семінарською формою. В Українському педагогічному словнику лекція тлумачиться як "систематичний, послідовний виклад навчального матеріалу, будь-якого питання, теми, розділу, предмету, методів науки" [4]. Однак, за допомогою стандартної лекції не завжди можна розвинути повною мірою професійні здібності та навички. Хоча, безумовно, за високої професійної майстерності викладача і можливо систематизувати та структурувати величезний пласт знань студентів. У зв'язку з цим виникає потреба поряд з традиційною лекцією використовувати нестандартні, інноваційні форми лекційних занять.

Аналіз педагогічної літератури дав змогу систематизувати лекції на основі методу їх проведення та виокремити у практиці вищої школи такі їх види [6, 8]:

При традиційних формах лекції сприймається переважно усна мова викладача, студенти засвоюють близько 15% поданої інформації. Один із способів зробити лекцію більш продуктивною – використати процес візуалізації інформації, тобто утворення на основі різних видів інформації наочного образу, який може слугувати опорою для розумових і практичних дій. Візуалізація дає можливість використовувати крім слухового аналізатора ще й зоровий, спиратися на образне мислення, в результаті чого засвоюється до 65% інформації. А. Б. Коваленко у своїх дослідженнях приводить цьому вагу засвоєння інформації за допомогою різних методів навчання (рис. 1) [5].

Оскільки максимальне засвоєння отриманої інформації можливе лише за умови комбінування різних методів сприйняття, лекція-візуалізація є однією із перспектив-

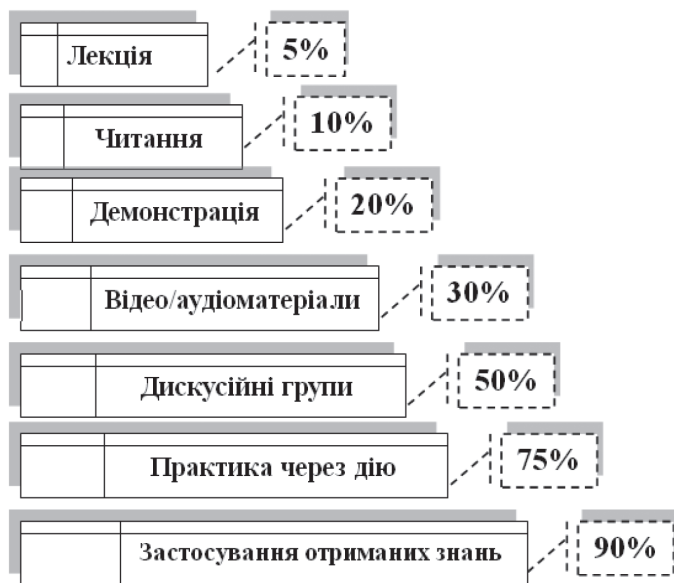

Рис. 1. Питома вага засвоєння інформації за допомогою різних методів навчання

них форм проведення занять у вищій школі. Як лекція інноваційного типу, вона дає змогу викладачу перетворювати усну й письмову інформацію у візуальну форму, що завдяки систематизації й виокремленню найбільш значущих, суттєвих елементів змісту навчання створює у студентів більш якісну базу теоретичних знань та формує професійне мислення.

Лекція-візуалізація найефективніше може бути використана при викладанні узагальнюючих та абстрактних тем, які важко сприймаються в традиційних формах, а також на початку навчання – для підвищення зацікавленості студентів даною дисципліною. Вона дає змогу викладачу творчо перетворювати, більш компактно компонувати усну і письмову інформацію за рахунок систематизації, концентрації і виділення принципово вагомих елементів матеріалу, який вивчається, а також формує уміння впроваджувати її у систему адекватної розу-

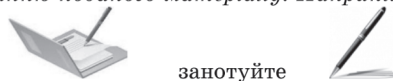

мовою і практичної підготовки.

Структура лекції-візуалізації така ж, як і звичайної лекції. Єдине, що її відрізняє – це процес підготовки та подачі інформації. Завдання викладача перекодувати теоретичну інформацію за темою лекційного заняття у візуальну форму, зберігаючи при цьому відповідну наочну логіку та ритм подачі навчального матеріалу. Головна мета такого типу лекції – максимально полегшити сприймання складного для розуміння матеріалу. Ілюстративний матеріал, в цьому випадку, є допоміжним засобом, створеним у вигляді електронного документа, мультимедійної презентації за допомогою програми Microsoft Power Point. Тут варто зауважити, що викладач повинен використовувати такі форми наочності, які не тільки доповнювали б текстову частину інформації чи ілюстрували її, але й самі були носіями інформації.

В цілому лекція-візуаліза-

ція повинна:

- відповідати науково-методичному рівню вимог до лекцій у вищих навчальних закладах;
 - ефективно стимулювати навчально-пізнавальну діяльність студентів;
 - оптимально візуалізувати навчальний матеріал;
 - мати універсальність у виконанні, забезпечувати варіативність у поданні навчального матеріалу;
 - відповідати практичним потребам викладача і студентів;
 - раціонально поєднувати різні технології подання навчального матеріалу;
 - розвивати інтелектуальний потенціал студентів;
 - забезпечувати контроль знань.
- Отже, розглянемо структуру заняття, що проводиться у вигляді лекції-візуалізації (див. табл.).
- Алгоритм дії викладача при підготовці лекції-візуалізації можна визначити наступний:**
- ◆ Обрати тему лекції для візуалізації;
 - ◆ Визначитися із обсягом навчального матеріалу, за потреби адаптувати його до інтелектуальної підготовки студентів і їхніх індивідуальних можливостей;
 - ◆ Скласти опорний конспект теми лекції;
 - ◆ Обрати опорні сигнали;
 - ◆ Розподілити інформацію на окремі елементи – слайди;
 - ◆ Визначитися із оптимальною кількістю слайдів;
 - ◆ Обрати формат слайдів, чітко структурувати інформацію з дотримання правил компонування об'єктів, визначити кольорову гаму,

Етапи заняття	Елементи заняття
I. Організаційний	Привітання. Перевірка готовності аудиторії та студентів до заняття. Виявлення відсутніх
II. Підготовка студентів до вивчення нового матеріалу	Вступне слово викладача Міждисциплінарна інтеграція Зв'язок теми з іншими темами дисципліни Актуалізація опорних знань: – фронтальна (індивідуальна) бесіда – створення проблемних ситуацій та їх обговорення – письмове експрес-опитування – термінологічний диктант – тестування Корекція опорних знань (повідомлення результатів опитування, виправлення помилок)
2.1. Актуалізація опорних знань та життєвого досвіду студентів	Тема, її актуальність та коротка характеристика Мета, завдання заняття Питання, винесені для розгляду на занятті (<i>максимум 2-3 питання, формулювання яких повинно бути чітким і методично завершеним</i>) Перелік обов'язкової, додаткової літератури, ресурсів інтернету тощо З'ясування ролі теми у формуванні професійних якостей майбутнього спеціаліста
2.2. Повідомлення теми, мети, завдань заняття	Опис життєвої ситуації, що яскраво характеризує зміст теми лекції, наведення влучного прикладу тощо (<i>доцільним буде демонстрація невеликого відеоролика, кліпу, фрагмента кінофільму чи мультфільму, етапу технологічного процесу</i>) Пояснення порядку роботи з опорним конспектом лекції <i>Для полегшення сприймання студентами матеріалу і його конспектування викладачу варто розробити опорний конспект, де повний виклад лекції в друкованому варіанті скомпонувати у вигляді опорних сигналів – схем, таблиць, малюнків, графіків, макетів, без тексту і зв'язків, які студенти наповнюватимуть відповідною інформацією на підставі коментаря викладача.</i> <i>Доцільно використовувати символи, рисунки, опорні сигнали, а також різні кольори, що сприяють кращому усвідомленню та запам'ятовуванню поданого матеріалу. Наприклад,</i>
2.3. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності студентів	 занотуйте зверніть увагу, запам'ятайте <i>Крім того, варто відвести певне місце для запису студентами коментарів та приміток.</i>
III. Вивчення нового матеріалу	Логічне висвітлення змісту теми згідно з планом та підготовленою заздалегідь мультимедійною презентацією <i>Викладачу варто розподіляти матеріал на декілька тематичних частин, змістових блоків, розрахованих на 10–15 хвилин, перериваючи їх іншими формами пізнавальної діяльності слухачів</i>
IV. Узагальнення і систематизація вивченого	Узагальнення навчального матеріалу, виділення та систематизація основних моментів теми лекції (<i>можна зібрати всі важливі моменти чи елементи, що періодично звучали в матеріалі лекції під позначкою</i> <i>на одному слайді, та ще раз акцентувати на них увагу студентів</i>)
V. Закріплення знань	Бесіда чи відповіді на запитання студентів. Коротке фронтальне опитування за розглянутими термінами і поняттями
VI. Підсумки заняття	Оцінка роботи студентів на занятті. Анонсування теми наступного заняття, за потреби, оголошення завдань для самостійної роботи та інструктування їх виконання
VII. Домашнє завдання	Постановка домашнього завдання, інструктування його виконання. Дидактичне забезпечення домашнього завдання: необхідна література, схеми, документи тощо.

врахувавши психологічний вплив кольорів на людину;

♦ Підібрати відповідні відео- та фотофрагменти, за потреби провести їх редагування;

♦ Скласти текстовий коментар кожного слайду;

♦ Продумати форми зміни пізнавальної діяльності студентів для підвищення її активізації;

♦ Зробити добірку цікавих фактів з теми лекції;

♦ Підготувати завдання для систематизації знань, самостійної та домашньої роботи.

Підсумовуючи все вищезазначене, можна стверджувати, що лекція-візуалізація є важливим елементом в арсеналі сучасного педагога, яка дозволяє інтенсифікувати діяльність суб'єктів навчання. Крім того, її застосу-

вання в навчальному процесі дає змогу:

- створити підґрунтя для розвитку мислення, навиків наочного моделювання, що є способом підвищення не тільки інтелектуального, але й професійного потенціалу студентів;

- використовувати та поєднувати графічну і символічну наочності для полегшення вивчення важких для сприйняття і розуміння тем;

- моделювати професійні ситуації, у яких доводиться мати справу із великим обсягом візуальної інформації (документація, бланки, таблиці, графіки);

- використовувати у момент послаблення уваги цікаві факти, аудіо- та відеоматеріал, що доповнить основний зміст теми лекції, та допоможе активізувати пізнавальну

діяльність студентів;

- економити час на занятті, що суттєво розширює можливості вивчення нового матеріалу;

- широко застосувати творчі здібності викладача, що зробить лекцію змістовнішою та такою, що легко засвоюється.

Проте лише оптимальне поєднання викладачем передових педагогічних технологій з інформаційними, раціональний вибір технічних засобів навчання, розумна політика запровадження нового, прагнення до самовдосконалення цілком сприятимуть підвищенню якості підготовки високоякісних фахівців, що формуватимуть нове покоління спеціалістів відповідно до сучасних вимог ринку праці.

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА

У сучасній соціокультурній, освітній та економічній практиці інновації відіграють надзвичайно важливу роль, оскільки дають поштовх *до розвитку, вдосконалення*. Проте на сучасному етапі розвитку вітчизняної соціально-економічної, політичної практики, науки постала проблема, коли ті, від кого це залежить, не розробляють інноваційних теорій, а тільки вдосконалюють старі. Така ситуація спостерігається тоді, коли на Заході наука розвивається завдяки постійному *пошуку* інновацій та їх енергійному втіленню.

Зазначимо, що інновація – не лише нововведення, а й *здатність до нового мислення*, до переосмислення існуючих теорій, сталих істин, правил та норм поведінки в науці, освіті, політиці культури тощо. Жодне нововведення не відбудеться, якщо мислення не буде саме *інноваційним*. Крім того, сама динаміка мінливого світу вимагає інноваційного мислення. Проникаючи в сутність реалій – соціальних, економічних, освітніх, культурних, інноваційне мислення здійснює зворотний вплив на їх розвиток, у кінцевому підсумку на темп і якість суспільного розвитку, на спосіб діяльності та поведінку соціального суб'єкта – людини, колективу, співтовариства. В такому контексті перед нами постає проблема *інноваційної людини*. Її вирішення сьогодні багато в чому залежить від культурного середовища, суспільного комфорту, особистого добробуту, інноваційної освіти. Саме інноваційна людина і може осмислити ті проблеми та суперечності, які подовжує сучасний етап розвитку науково-технічної революції. Визначальна серед них – *інформаційна революція*, яка окреслила основні контури сучасного глобального світу.

Кремень В.Г.

Філософія людиноцентризму в освітньому просторі / В.Г. Кремень. – 2-е вид. – К.: Т-во "Знання" України, 2010. – 520 с. – Бібліогр.: с. 504-511.